

Dışavurumcu Sanat Yoluyla Estetik Değer Öğretimi* Teaching of Aesthetic Value through Expressive Art

İrfan Nihan DEMİREL¹

¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,
Resim-İş Eğitimi A.B.D. nihan.demirel@erdogan.edu.tr

Makalenin Geliş Tarihi: 17.02.2018

Yayına Kabul Tarihi: 27.04.2018

ÖZ

Araştırmanın amacı, ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin dışavurumcu sanat yoluyla estetik değer yargılarının gelişimini sağlamaktır. Araştırmanın örneklemini Rize il ve ilçelerinde öğrenim gören 20 ortaokul 7. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma karma yöntem araştırma desenlerinden yakınsayan paralel desen yaklaşımıyla yürütülmüştür. Araştırmada öğrencilerin estetik beğeni düzeylerini ve estetik değerlendirmelerini tespit etmek amacıyla veri toplama aracı olarak estetik beğeni anketi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları öğrencilerin, eğitimden önce sanat eserlerini estetik öğeleri dikkate alarak değerlendirirken zorlanmalarına ve beğenilerini ortaya koyamamalarına karşılık; dışavurumcu sanat yoluyla verilen eğitim sonunda sanat eserlerine yönelik beğeni düzeylerinin arttığını göstermiştir. Diğer taraftan öğrencilerin eğitim öncesinde sanat eserlerini belirgin özelliklerini dikkate alarak olumlu ya da olumsuz bir bakış açısı ile değerlendirirken verilen eğitim sonrası renk, ışık-gölge, oran-orantı, kompozisyon, denge ya da leke kullanımı gibi sanatsal terimleri dikkate alarak olumlu bir bakış açısı ile değerlendirdikleri belirlenmiştir. Araştırma sonuçları estetik değer eğitiminde dışavurumcu sanatsal etkinlikler yoluyla uyarlanan eğitim programının öğrencilerin estetik bakış açılarının gelişiminde etkili bir öğrenme-öğretme aracı olarak kullanılabileceğini göstermiştir. Bu bulgular ışığında çocuklarla çalışan eğitimcilerin çocuklarda estetik değer yargısının gelişimini sağlamak amacıyla farklı dışavurumcu sanatsal yöntem ve tekniklerle ilişkilendirilmiş sınıf içi etkinlikler düzenlemeleri gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Dışavurumculuk, Sanat eğitimi, Estetik değer eğitimi

ABSTRACT

The aim of the research is to develop the aesthetic value judgments of the 7th grade students through expressive art. The sample of the research is composed of 20 secondary school 7th grade students studying in Rize city and its counties. The research was conducted by means of

*Bu çalışma TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları tarafından 117B337 kodlu proje ile desteklenmiş olup, makalenin ön değerlendirme sonuçları II. Uluslararası Eğitimde İyi Uygulamalar ve Yenilikler Konferansı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

convergent parallel design, which is a type of mixed method research design. Aesthetic appreciation questionnaire was used as data collection tool in order to determine the students' aesthetic appreciation levels and aesthetic evaluations. The results of the research showed that although students were difficult to assess the art works in the pre-test considering the aesthetic items, the level of appreciation of the art works in the post-test increased. On the other hand, the students evaluate the works of art in the pre-test from a positive and negative point of view, taking distinctive features of works of art into account, while students evaluate the works of art in the post-test with a positive point of view considering the artistic concepts such as color, light-shadow, ratio and proportion, composition. The results of the research show that training program adapted through the expressive artistic activities in aesthetic value education can be used as an effective learning-teaching tool in the development of the students' aesthetic aspects. It is thought that the educators working with children need to organize in-class activities associated with different expressive artistic methods and techniques in order to develop the aesthetic value judgment in children.

Keywords: *Expressionism, Art education, Aesthetic value education*

GİRİŞ

Dışavurumcu sanat, kişisel ve toplumsal gelişimi desteklemek amacıyla görsel sanatlar, dans, hareket, drama, tiyatro, şiir, müzik, yazı gibi yaratıcı süreçlerin birleştirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Malchiodi, 2005; International Expressive Arts Therapy Association, 2013). Bireyin kendini keşfetmesi, ifade etmesi, aktif katılım, hayal gücü ve zihin-beden bağlantısını derinleştiren bir terapi biçimi olarak kabul edilmektedir (Malchiodi, 2005). Malchiodi'ye (2007) göre, korku, endişe gibi duyguların tanımlanmakta yetersiz olduğu durumlarda, bireylerin kendilerini ifade etmelerinin en önemli yollarından biri sanattır. Sanatı, psikoloji dilinde yorumlamak gibi tek bir yöntemle sınırlandıran geleneksel sanat terapisinden farklı olarak dışavurumcu sanat, ürün ya da sembolik yorum yerine oluşum sürecine odaklanmaktadır (Kennedy, 2015; Knill, Barba ve Fuchs, 2004). Kişinin cesaret kazanarak, içindeki ruhu ortaya çıkarmak için kendisini keşfetmesine yardımcı olmaktadır (Kent, 2008).

Cupchik ve Gignac'a (2007) göre, kişi kendisini kültürel ya da kişisel olarak cezbeden konulara daha hızlı ve anlamlı tepkiler vermektedir. Ancak dışavurumcu sanat yapıtları, kişinin kolayca algılayıp yorumlayabileceği kodlardan uzaklaşarak, beklenmedik düzensizliklerin içinde doğrudan estetik deneyim yaratmaktadır (Arnheim'den aktaran

Stamatopoulou, Cupchik, Amemiya, Hilscher ve Miyahara, 2016). Bir sanat eseriyle karşılaştığımızda estetik bir duygu ile sonuçlanarak bize zevk ya da heyecan veren birlik ve bütünlük hissi, estetik deneyim olarak adlandırılmaktadır (Leder ve Belke, 2004; Wolcott, 1990). Resimlere bakmak, müzik dinlemek ya da şiir okumak gibi estetik deneyimler, güzelden hayrete ve şaşkınlığa kadar çeşitli duygusal tepkileri kapsayan ve dış nesnelerin algılanmasına bağlı olan kişisel tercihi içermektedir (Vessel, Starr ve Rubin, 2013). Estetik deneyimin ayırt edici özelliği, kişinin herhangi bir objeye doğrudan yönlendirilmesinden ziyade kişinin o objeye odaklanmasını sağlamaktır (Apter'dan aktaran Markovic, 2012). Bir sanat eserine odaklanmak, algısal, bilişsel ve duygusal bir deneyim gerektirmektedir; ancak eseri izleyen bireyin aldığı estetik zevk, literatürde bilişselden çok duygusal süreçlerle ilgili bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bu durum estetik değerlendirme içeren süreçleri anlamada duyguların önemini ifade etmektedir (Erdem, 2010).

Kant'a (1911) göre, insan bir şeyin estetik ya da güzel olup olmadığını ayırt etmek istiyorsa, söz konusu güzelliğin ifadesine, o nesneyi anlamaya yönelik bilişsel bir bakış açısıyla değil, hayal gücü ve zevk alma/almama çerçevesinde yaklaşır. Bu nedenle estetik açıdan gelişim düzeyinin belirlenmesinde sanat eğitimcilerinin sanat derslerini sevdirmedeki rolü tartışılmazdır. Sanat eğitimcisi olarak öğretmen; öğrencilerini duygu yoğunluğu içeren dışavurumcu etkinliklerle derse katılmaya cesaretlendirmelidir. Örneğin, öğretmen kar ile ilgili bir resim yaptırmadan önce, kar yağışı ile ilgili kar tanelerinin bir ağaca yağışını, dalların arasından yavaş yavaş yağın karı tasvir edebilir. Kumsalda yürüdüğümüzde ayak izimizin kumlar arasında belirip, gelen bir dalga ile birlikte tekrar yok oluş hissini anlatmak, öğrencileri bu tür duygular üzerine düşündürüp, duyma, dokunma ve tat alma duygumuza yönelik olan deneyimleri geliştirmek estetik eğitimin temel amaçları arasındadır (Michael, 1983).

Kuramsal çerçeveden hareketle araştırmada “gerçek amacı özne yoluyla süje yaratmak olan (Richard, 2005)” ve “dış dünyanın gerçeklerini sanatçının iç dünyasından gelen ataklarla yeniden yorumlayan (Tuncalp, 2013)” dışavurumcu sanatın, ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin gelişim seviyelerine uyarlanarak kullanılması ve estetik değer

yargılarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Estetik değer kavramı, sanat eleştirisi, oyunlaştırma, öykü yazma, müzik ve resim çalışmaları gibi dışavurumcu sanatsal yöntem ve tekniklerle ilişkilendirilmiştir. Araştırılmak istenen konunun kavramsal çerçevesine yönelik olarak ulaşılabilen literatür kapsamında değer eğitiminin saygı, sevgi, hoşgörü, sorumluluk, yardımlaşma gibi alt boyutlarına ilişkin farklı çalışmalara rastlanmıştır (Gömlüksiz ve Cüro, 2011; Pekdoğan ve Korkmaz, 2017; Temur ve Yuvacı, 2014; Uzun ve Köse, 2017; Uzunkol ve Yel, 2016; Yükrük ve Akarsu, 2017), ancak değerler eğitiminin estetik boyutunun dışavurumcu sanat etkinlikleri yoluyla desteklendiği çalışmalara ulaşılabilen literatür kapsamında yer verilmediği tespit edilmiştir. Özellikle Balcı ve Yanpar Yelken (2013), öğretmenlerin MEB İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda belirtilen değerlere önem verme derecelerini araştırdıkları çalışmalarında estetik değer diğer değerlere göre daha az önemli bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çelikkaya ve Filoğlu (2014) ise, sosyal bilgiler dersi programında öğrencilere öncelikli olarak kazandırılması gereken değerleri araştırdıkları çalışmalarında öğretmenlerin, estetik değerinin kazandırılmasına yönelik görüş belirtmediklerini ifade etmektedirler.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde; Görsel Sanatlar, Sosyal Bilgiler ve Türkçe derslerinde müfredat doğrultusunda belirlenen kazanımlarla ilişkili olarak estetik kavramının eğitim öğretimde bir değer olarak öğretilmesi amaçlanmış olsa da okullarda estetik değer eğitime gereken önemin verilmediği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan çocuk eğitiminde estetik değer eğitiminin nasıl yapılacağı da önemli bir sorun olduğu vurgulanmaktadır (Arıcı, 2016). Değerlerin bireye kazandırılmasında bireyin duygusal ve ruhsal yönünü geliştirmesi nedeniyle temel derslerin sanat eğitimi kadar etkili olamayacağı ve “sanat eğitiminin, çocuğun önceden öğrenmiş olduğu bazı davranış ve sözcüklerden daha güçlü bir anlatım ve iletişim aracı” olduğu ifade edilmektedir (Boydaş, 2004; Gültekin, 2011; Öztürk ve Dilmaç, 2016). Bu doğrultuda araştırma, bireylere kazandırılması gereken sevgi, saygı, hoşgörü gibi değerlerin yanında nesne ya da varlıklarla olan görme, algılama, düşünme, anımsama gibi bireyi duygusal anlamda eğitirken, bilişsel ve davranışsal becerilerini de geliştiren

dışavurumcu sanatsal etkinliklerin kullanılarak, öğrencilerin estetik değer yargılarının geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu düşünceden hareketle araştırmada öğrencilerin sanatçının iç dünyasında yaşadığı duygusal anlatıma yönelik bilinç kazanması, estetiğin tanımını oluşturan güzel, çirkin, mutluluk, acı, hüzn gibi kavramların oluşturduğu duygusal yoğunluğu iç dünyaları ve günlük yaşamları ile ilişkilendirerek, her alanda kullanabilecekleri estetik değer yargılarının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Dışavurumcu sanat yoluyla estetik değer öğretimine ilişkin olarak araştırma kapsamında cevap aranan alt problemler şöyledir:

1. Öğrencilerin sanat eserlerine verdikleri ön-test ve son-test beğeni puanları arasında uygulama öncesi ve sonrasında anlamlı bir fark meydana gelmiş midir?
2. Öğrencilerin sanat eserlerinin estetik olup olmadığına ilişkin ön ve son ankette yaptıkları estetik değerlendirmeler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Araştırma karma yöntem desenlerinden yakınsayan paralel desen yaklaşımıyla yürütülmüştür. Yakınsayan paralel desenin amacı “aynı konu üzerinde farklı fakat birbirini tamamlayıcı veri toplamak”tır (Morse’dan aktaran Creswell ve Plano Clark, 2015).

Çalışma Grubu

Araştırma Rize İl ve ilçelerinde öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan ortaokul 7. sınıftan 20 öğrenci (10 kız; 10 erkek) ile yürütülmüştür. Çalışma grubunun belirlenmesinde, Parsons’ın (1994) estetik gelişimde, bireylerin çeşitli resimlere verdiği cevaplardan yola çıkarak tanımladığı beş ardışık evreden biri olan ve dışavurumculuk olarak ifade edilen üçüncü evredeki bireylerin özellikleri dikkate alınmıştır. Dışavurumculuk evresindeki bireyler; içsel tepkileri geliştiği için sanat eserlerine verdikleri tepkilerde duyarlılık ve bakış açısına bağlı olarak estetik beğeni düzeyi

açısından yeni potansiyeller keşfetmektedirler. Bu evrede bireyler sanatçının amacı ve sanat eserinin sonucu arasındaki bağlantıyı düşünmezler (Cannon, 2005). Sanat eserlerinin anlamını, önceki ve sonraki deneyimleri arasında kurdukları ilişkiyi dikkate alarak yorumlarlar (Parsons'dan aktaran Rashid ve Worrell, 2015). Bu nedenle araştırmanın, Parsons'ın dışavurumculuk adını verdiği 9-12 yaş evreni içinden seçilen 11-12 yaş aralığındaki ortaokul 7. sınıf öğrencileri ile yürütülmesi amaçlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Sevim, Hisarcıklılar ve Feyzioğlu (2012) tarafından geliştirilen estetik beğeni anketi dışavurumcu sanat eserleri ile revize edilerek ön ve son test olarak uygulanmıştır. Estetik beğeni anketinin nicel boyutunda öğrenciler, sanat eserlerine ilişkin beğeni düzeylerini “hiç beğenmedim (1), beğenmedim (2), hiçbir fikrim yok (3), beğendim (4), çok beğendim (5)” şeklinde 1'den 5'e kadar değerlendirmişlerdir. Nitel boyutunda ise, öğrencilerden sanat eserlerini estetik olup olmamalarına ilişkin değerlendirmeleri istenmiştir. Bu kapsamda dışavurumculuk sanat akımının eserlerinden oluşan 20 adet sanat eseri, öğrencilerin duygusal ve düşünsel yapılarına uygunluğu bakımından iki sanat eğitimi ve bir rehberlik ve psikolojik danışmanlık alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda 20 adet sanat eseri içinden, ölçme aracı olarak kullanılmasına karar verilen doğa resmi, portre çalışması, soyut resim, iç mekân ve grafiksel çalışma olmak üzere estetik değer eğitiminin tüm boyutlarını içeren beş adet sanat eseri seçilmiştir. Bu sanat eserlerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. Estetik Beğeni Anketinde Kullanılan Sanat Eserleri

Sanat Eseri No	Sanatçı	Sanat Eseri
Sanat Eseri 1	Max Pechstein	Güneşin Doğuşunda Kayık
Sanat Eseri 2	Erich Heckel	Bir Adamın Portresi
Sanat Eseri 3	Wassily Kandinsky	İzlenim III
Sanat Eseri 4	Karl Schmidt-Rottluff	Odada Akşam
Sanat Eseri 5	Paul Klee	Orkestra Davulcusu

Estetik beğeni anketinin pilot çalışması 16 kişilik örneklem üzerinde yapılmıştır. Görsel anlatım, topluma vermek istediği mesaj ya da oluşturduğu duygusal ve estetik heyecan açısından sanat eserlerine ilişkin öğrencilerin ön bilgileri sorgulanmıştır. Sonraki aşamada sanat ve estetik değer eğitime ilişkin ders anlatımı yapılarak, öğrencilerin her bir sanat eserine ve estetik değer kavramına ilişkin bilgi düzeyleri, sanat eserlerini yorumlama becerileri ve bu yorum sonucunda estetik değer yargılarının gelişimine olan katkısı zaman, içerik ve kazanım bakımından değerlendirilmiştir. Seçilen sanat eserlerinin öğrencilerin iç dünyalarının dışavurumunu sağlama, dikkat çekici olma ve estetik değer yargılarının gelişimine katkıda bulunma gibi sebeplerle araştırmayı sağlıklı sonuca ulaştıracağı tespit edilmiştir.

Deneysel İşlem Süreci

Deneysel işlem sürecinde öğrencilerin doğa güzelliği ile sanat güzelliği arasındaki farkı ayırt ederek, estetik bakış açısı kazanmaları amacıyla çalışma grubuna toplamda 16 saat olmak üzere üç günlük eğitim verilmiştir. Eğitim kapsamında çizim teknikleri, oyunlaştırma, sanat eleştirisi, müzik, öykü yazma ve resim çalışmaları gibi içeriği farklı kaynaklardan yararlanılarak (Artut, 2007; Atalayer, 1994; Yılmaz, 2010) geliştirilen dışavurumcu sanatsal etkinlikler kullanılmıştır. Öğrencilerin doğa görüntülerinden estetik haz duyabilecekleri bir bakış açısı geliştirmeleri amacıyla doğadan çizgisel etütler yapmaları sağlanmıştır. Öğrencilere estetik değer eğitiminin duygusal boyutunu kavratarak sanattaki güzelliğin ne olduğunu öğretmek amacıyla dışavurumculuk akımının temsilcisi olan ünlü sanatçı Edvard Munch'ın Çılgılık adlı yapıtı üzerinde, eserin içeriğine ilişkin betimlenen öykü dikkate alınarak sanat eleştirisi yapılmıştır. Munch tarafından sanat eserinin içeriğine ilişkin betimlenen öykü öğrencilerin gelişim

seviyelerine uygunluğu açısından Sanat Eğitimi ve Türkçe Eğitimi alanlarında birer uzmanın görüşü alınarak değerlendirilmiştir. Uzmanlardan sanat eseri ile öykü arasında kurulan ilişkinin güvenilirliğini; 1) öykünün etkililik derecesi ile düşünsel ve duygusal etkisi, 2) sanat eserinin etkililiği ve öykü ile olan uyumu ve 3) temanın (çığlık) öykü ve sanat eserini açıklamada yeterli olup olmadığı açısından en düşük “1” ve en yüksek “5” puan olmak üzere değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanlar arasında yapılan analizlerin güvenilirliği Miles ve Huberman’ın (1994, s.64) “güvenirlilik = (görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) X 100” formülüne göre %90 olarak hesaplanmıştır. Sonraki aşamalarda öğrencilerin müzik eşliğinde iç dünyalarını yansıtabilmeleri, hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını kullanıp, kendi özgün ve orijinal fikirlerini estetik bütünlük içinde resmetmeleri amacıyla müzikli yöntem ve öykü yazma etkinlikleri kullanılarak öğrencilere akrilik resim çalışmaları yaptırılmıştır.

Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizinde normal dağılım özelliği için aritmetik ortalama, mod, medyan, çarpıklık ve basıklık değerlerine birlikte bakılarak karar verilmesi gerekmektedir (Büyüköztürk, 2013; Seçer, 2013). Çarpıklık ve basıklık katsayılarının “±1” aralığında olması, aritmetik ortalama, mod ve medyanın birbirine yaklaşması dağılımın normal olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, 2013; Morgan, Leech, Gloeckner ve Barrett’ten aktaran Arslan, 2015). Estetik beğeni anketinden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistik değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Estetik Beğeni Puanlarına Ait Betimsel İstatistik Değerleri

Estetik Beğeni	N	\bar{X}	S.S	Med.	Mod	Çarpıklık	Basıklık
Ön Test	20	3,28	,640	3,40	3,40	-,800	-,408
Son Test	20	3,88	,730	3,70	3,60	-,148	-,785

Tablo 2’de çarpıklık ve basıklık katsayılarının ±1 aralığında olduğu, aritmetik ortalama, mod ve medyanın birbirine yaklaştığı görülmektedir. Verilerin normal dağılım özelliği göstermesi nedeniyle puanların analizinde t-testi kullanılmıştır. Estetik beğeni

anketinden alınan puanların yorumlanmasında ise Tablo 3’de verilen puan aralıkları dikkate alınmıştır.

Tablo 3. Estetik Beğeni Anketi Puan Aralığı

Derecelendirme	Puan	Puan aralığı
Hiç Beğenmedim	1	1.00-1.79
Beğenmedim	2	1.80-2.59
Hiçbir Fikrim Yok	3	2.60-3.39
Beğendim	4	3.40-4.19
Çok Beğendim	5	4.20-5.00

Nitel verilerin analizi aşamasında öğrencilerin sanat eserlerinin estetik olup olmadığı yönündeki değerlendirmeleri; “(1) verilerin azaltılması, (2) verilerin görsel hale getirilmesi, (3) sonuca ulaşma ve teyit etme” olmak üzere Miles ve Huberman’ın (1994) üç aşamalı modeline göre analiz edilmiştir. Verilerin azaltılması aşamasında öğrencilerin ön ve son anketteki değerlendirmeleri yazılı bir metne dönüştürülerek, veri setinin nasıl sınıflandırılacağına karar verilmiştir. İlk etapta veri setine ilişkin “sınırlı bir çıkarıma olanak tanıyan betimleyici kodlar” (Baltacı, 2017) kullanılmıştır. Sonraki aşamada “verilerden daha detaylı bilgi alınmasını ve üst düzey çıkarımlar oluşturulmasını sağlayacak betimleyici kodlardan geliştirilen çıkarım kodları” (Baltacı, 2017) oluşturulmuştur. Bu çıkarım kodları nokta, çizgi, renk, doku gibi temel sanat öğeleri ile ilişkilendirilmiştir. Verilerin görsel hale getirilmesi aşamasında öğrencilerin ön ve son ankete ilişkin değerlendirmeleri karşılaştırmalı olarak çizilen bir şekil üzerinde özetlenmiştir. Yapılan kodlamalar, aralarındaki benzer ilişkiler dikkate alınarak, “içsel estetik öğeleri”, “dışsal estetik öğeleri”, “estetik ifade öğeleri” ve “anlatım tekniği öğeleri” olmak üzere dört kategoride toplanmıştır. Sonuca ulaşma ve teyit etme aşamasında veri seti tekrar kontrol edilerek, verileri açıklamak için kullanılan kodlar ve oluşturulan temalar literatüre dayalı olarak (Atalayer, 1994) teyit edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan kız öğrenciler K1...K10 ve erkek öğrenciler E1...E10

şeklinde kodlanarak, ön ve son ankete verilen cevaplar ilgili kategoriler altında açık bir şekilde ifade edilerek, yorumlanmıştır.

BULGULAR

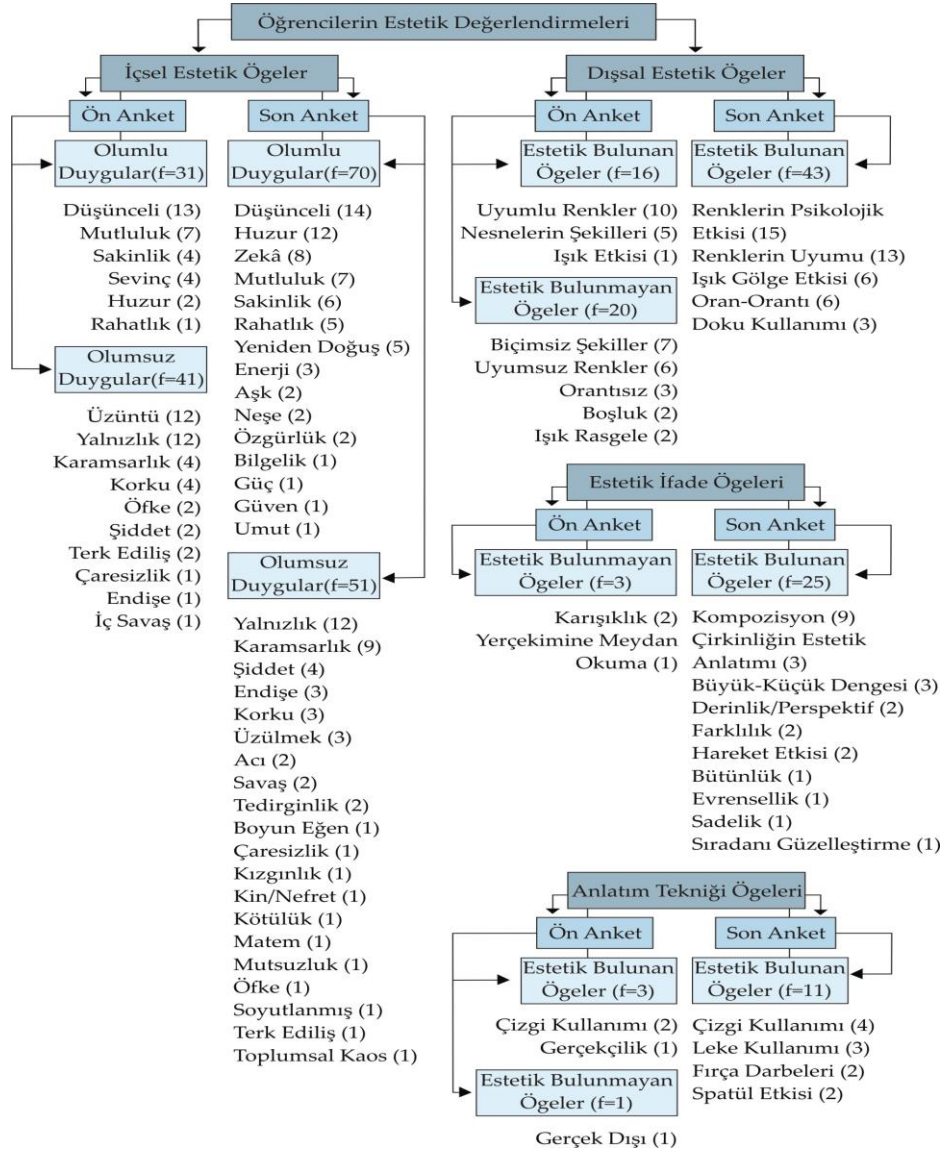
Estetik beğeni anketi ön test ve son test sonuçlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Ön Test- Son Test Puanları Farkının t-Testi Sonuçları

Estetik Beğeni	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Ön Test	20	3,28	,640	19	-4,62	,000*
Son Test	20	3,88	,730			

Tablo 4'e göre estetik beğeni anketi için ön-test ortalama puanının ($\bar{X} = 3,28$); son-test ortalama puanına ($\bar{X} = 3,88$) göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, öğrencilerin "ön test" puanlarının, "son test" puanlarına göre farklılaştığı ve bu farklılaşmanın da istatistiksel olarak $p < .001$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin estetik beğeni anketinden aldıkları puanlar Tablo 3'te verilen estetik beğeni anketi puan aralığına göre değerlendirildiğinde öğrencilerin beğeni düzeylerinin ön test için "hiçbir fikrim yok" ve son test için "beğendim" puan aralığına denk geldiği görülmektedir. Deneysel araştırma kapsamında öğrencilerin, nesne ya da varlıklarla olan görme, algılama, düşünme, anımsama gibi dışavurumcu sanatsal etkinlikler yoluyla estetik değer yargılarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Estetik beğeni anketinden elde edilen sonuçlar, öğrencilerin sanatçıların iç dünyasında yaşadığı duygusal anlatıma yönelik bilinç kazandığını ve eğitimden önce sanat eserlerini estetik öğeleri dikkate alarak değerlendirirken zorlanmalarına ve beğenilerini ortaya koyamamalarına karşılık; dışavurumcu sanat yoluyla verilen eğitim sonrasında sanat eserlerine yönelik beğeni düzeylerinin arttığını göstermiştir. Ayrıca elde edilen sonuca göre, dışavurumcu sanat yoluyla uyarlanan estetik değer eğitimi programının öğrencilerin estetik bakış açısı kazanmalarında kullanılabilecek etkili bir model olduğu söylenebilir.

Estetik beğeni anketinin ikinci aşamasında öğrencilerden sanat eserlerini estetik olup olmamalarına göre değerlendirmeleri istenmiş ve elde edilen sonuçlar Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Öğrencilerin Estetik Beğeni Anketine İlişkin Estetik Değerlendirmeleri

Şekil 1’de estetiğin içsel öğeleri kategorisi öğrencilerin ön ve son ankette yaptıkları estetik değerlendirmeler dikkate alınarak olumlu ve olumsuz duygular başlıkları altında incelenmiştir. Bireyin ilgi duyduğu ya da iletişime girdiği herhangi bir objenin özünde barındırdığı anlam, alımlayıcının kendiliğinden ya da istemli bir şekilde kendisini o obje ile özdeşleştirmesine olanak tanır (Atalayer, 1994). Araştırmaya katılan öğrencilerin sanat eserlerinde anlatılan duyguların içeriğine ilişkin olumlu ya da olumsuz anlamda özdeşleşim kurdukları görülmektedir. Bu duygusal yoğunluğun dışavurumcu sanat yoluyla aldıkları estetik eğitimin bir sonucu olarak belirli duygularda değişim yaşanmasına neden olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin güzelliğin dışında acı, hüznün ya da çirkinlik gibi kavramlarında sanatçının elinde estetik bir objeye dönüşebileceğini kavradıklarının bir göstergesidir. Bu doğrultuda E1 ön ankete ilişkin görüşlerini *“Resimdeki gemi yalnız kalmış bir insanın üzüntüsünü yansıtıyor”* şeklinde ifade ederken; son ankette ise, *“Ben güneşin manzarasını izlemeyi severim. Bu resme bakınca huzur görüyorum”* şeklinde ifade etmiştir. K4 ise ön ankette *“Ressam sanki yalnız kalmış gibi...”* şeklinde görüş belirtirken; son ankette ise düşüncelerini, *“Düşünen, soyutlanan ve olanlar arasında tek engel kalmamış bir insan. Sanatçı sınırları aşmış artık ve anladığım kadarıyla dış dünya ile ilişkisini kesmiş ki aksi halde bir ev onun için pek ilham verici olmazdı. Çünkü bunu gerçeğiyle bağlantılı yapan arkadaki sallanan sandalye”* şeklinde ifade ederek, sanatçının iç dünyası ile estetik bakış açısı arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. E4 ise ön ankette *“Karamsar bir çalışma”* şeklindeki estetik değerlendirmesinin aksine son ankette görüşlerini, *“Resimde sanatçı düşünürken gördüğü birini kendi yorumlarıyla tekrar yorumlamış. İnsanın özünü ortaya koyan şey düşünme ile yapılan faaliyetlerdir. İnsan hayatı anlamak için düşünmeli ve kendi sınırlarını zorlamalıdır”* şeklinde ifade etmiştir. Diğer taraftan K7 ön ankette görüşlerini *“Sanatçı bir insanın yalnızlığını anlatıyor”* şeklinde ifade ederken; son ankette ise, *“Sanatçı burada yalnızlığı anlatmak istemiş ama bu resim bana rahatlamayı ve enerjiyi hatırlatıyor. Çok estetik bir resim”* şeklinde görüş belirtmiştir. Bu durum öğrencinin sanat eserinde anlatılmak istenen duyguyu özümsemesinin yanı sıra, bu duygu olumsuz olsa bile kazandığı estetik bakış açısı nedeniyle ruhsal ya da duygusal rahatlama gibi estetik bir tavırla sonuçlandırıldığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Estetiğin dışsal öğeleri kategorisi öğrencilerin ön ve son ankette yaptıkları estetik değerlendirmeler dikkate alınarak estetik bulunan ve estetik bulunmayan öğeler başlıkları altında incelenmiştir. Öğrencilerin ön ankette estetiğin dışsal öğelerine ilişkin olumsuz görüş belirtmiş olmalarına rağmen dışavurumcu sanat yoluyla verilen estetik eğitim sonrası bu görüşlerin olumlu yönde değiştiği gözlenmiştir. Bu doğrultuda K3 ön ankette görüşlerini “*Neyi arzularak bu resmi çizdiğini bilmiyorum ama belki iç dünyasındaki savaşlarını renklerle dışa vurmuş*” şeklinde ifade ederken; son ankette ise görüşlerini “*Renk karmaşası ile içindeki kini, nefreti boşaltmış olmalı veya iç dünyasını yansıtmış olmalı. Sarı çok fazla kullanılmış bu zekâyı ve yeniden doğma isteğini açıklıyor. Siyah renk saldırganlık, nefret gibi duygular içeriyor. Koyu renkler karamsarlığı, açık renkler mutluluğu ifade ediyor. Belki de ressam ikilemde kalmış olabilir*” şeklinde ifade ederek renklerin psikolojik etkisine vurgu yapmıştır. Diğer taraftan E4 ön ankete ilişkin görüşlerini “*Renk tonlamasını hiç beğenmedim. Güneşin ortasındaki o mavi yuvarlağı da yorumlayamıyorum*” şeklinde ifade ederken; son ankette ise görüşlerini “*Ressam daha çok renklere göre pozitif duygular anlatmak istiyor. Daha çok sarı, mavi, yeşil ve turuncu kullanması bunu destekliyor*” şeklinde ifade etmiştir. Bu durum öğrencilerin eğitim öncesinde kullanılan renkleri soluk ya da koyu olmaları nedeniyle estetik olarak değerlendirmezken; dışavurumcu sanat yoluyla verilen estetik eğitim sonrası renkleri psikolojik etkilerine göre kişiye estetik haz veren bir bakış açısıyla değerlendirdikleri görülmektedir. Bu bakış açısından hareketle estetik değer eğitiminde dışavurumcu sanatsal etkinlikler yoluyla uyarlanan eğitim programının öğrencilerin estetik bakış açılarının gelişiminde etkili bir öğrenme-öğretme aracı olarak kullanılabilceği söylenebilir.

Estetik ifade öğeleri kategorisi öğrencilerin ön ve son ankette yaptıkları estetik değerlendirmeler dikkate alınarak estetik bulunan ve estetik bulunmayan öğeler başlıkları altında incelenmiştir. Ön anket sonuçlarına göre sadece iki öğrencinin estetik ifade öğelerine ilişkin kurgudaki karışıklık nedeniyle olumsuz görüş belirttikleri görülmüştür. Bu kategori altında öğrencilerin her hangi bir olumlu görüş belirtmedikleri görülmektedir. Son anket sonuçları incelendiğinde ise, öğrencilerin estetik ifade öğeleri

bakımından sanat eserlerinin anlatım bütünlüğüne ilişkin olumlu görüş belirttikleri görülmektedir. Bu doğrultuda E1 ön ankette her hangi bir görüş belirtmezken son ankete ilişkin “*Bu adam çok çirkin bu da resmi estetik yapan şey çünkü çirkinliğin bu kadar güzel anlatılabilmesi de estetikdir*” şeklinde görüş belirterek estetiğin sadece güzellik olmadığını, çirkin bir ifadenin de sanatçının elinde estetik bir objeye dönüşebileceğini vurgulamıştır. K2 ise ön ankete ilişkin görüşlerini “*Bana karışık bir oda olarak görünüyor*” şeklinde ifade ederken; son ankete ilişkin görüşlerini “*Resim çok karışık ama o karışıklığın içinde bir anlam var. Ressamın bir yanı karamsar, bir yanı ise rahat, resimdeki karışıklığın sebebi ressamın karışık duygular yaşıyor olması*” şeklinde ifade etmiştir. K3 ise ön ankette “*Ressam uzaylılara meraklı gibi görünüyor*” şeklinde görüş belirtirken; son ankete ilişkin olarak düşüncelerini “*Sanatçı objelerin büyüklüklerini yakınlık ve uzaklık ile yaparak derinlik etkisi vermiş kullandığı renklerdeki açıklık koyulukta bunun göstergesi*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer taraftan K4 ve K8 ön ankete ilişkin her hangi bir görüş belirtmezken; son ankete ilişkin K4, “*Resim herkesin zihnindeki kumsala ve günbatımına eşdeğer nitelikte evrensel çizilmiş*” ve K8 ise, “*Sanatçı yaptığı bu resimde çok güzel kompozisyon yapmış, yüzün ayrıntılarıyla vurgulamak istediği duyguyu rahatlıkla anlatabilmiş. Kompozisyon çok güzel ve her şey yerli yerinde*” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu durum dışavurumcu sanat yoluyla verilen estetik değer eğitiminin öğrencilerin estetik bakış açısı kazanmalarında etkili olduğunu göstermektedir.

Anlatım tekniği öğeleri kategorisi öğrencilerin ön ve son ankette yaptıkları estetik değerlendirmeler dikkate alınarak estetik bulunan ve estetik bulunmayan öğeler başlıkları altında incelenmiştir. Ön anket sonuçlarına göre, çizgi kullanımı ve gerçekçilik estetik olarak değerlendirilirken; gerçek dışı resmedilme estetik olarak değerlendirilmemiştir. Son anket sonuçları ise öğrencilerin çizgi kullanımı, leke kullanımı, fırça darbeleri ve spatül etkisi gibi anlatım tekniklerini estetik olarak değerlendirdikleri ve bu bağlamda olumsuz görüşlere yer vermediklerini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda K1 ön ankete ilişkin her hangi bir görüş belirtmezken; son ankete ilişkin “*Çizgiler çok etkili ve sürükleyici*” şeklinde ve K4 ise yine son ankete

ilişkin “*Bence buradaki her çizgi bilinçli ve yorgun fırça darbeleriyle atıldığı için bu kadar anlam kazanıp sıradanlıktan uzaklaşıyor. Resimde anlatılan kişinin alınının açık olması da tesadüf değil, burnu çok hoşuma gitti. Kenarlarını kalın yapması çok hoşuma gitti. Çizgiler çok özenle ve tecrübeyle atılmış. Düşünen bir insanda görülen bütün derinlik ve bilgelik her şeyiyle kâğıda yansımış*” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Diğer taraftan E7 ön ankette ilişkin görüşlerini “*Çizgiler, şekiller birbirlerine çok karışmış*” şeklinde ifade ederken; son ankete ilişkin “*Çizgiler birbirine çok karışmış ama burada farklı bir şey düşünülmüş. Renkler, çizgiler her yerde. Renkler canlı ve çoğunlukla açık, zekilik ve güç belirgin. Leke özelliğini çok iyi yansıtmış*” şeklinde görüş belirterek estetik bakış açısındaki değişimi vurgulamıştır. K8 ise ön ankete ilişkin olarak, “*Ressam çizgileri dağınık kullanmış, beğenmedim*” şeklinde görüşlerini ifade ederken; son ankette “*Ressam rahat olduğu için eseri yaparken çizgileri ruh haline göre tasarlamış ve pek dikkat etmemiştir. Yani ruh halini bana yansıttı*” şeklinde görüş belirtmiştir. Bu durum dışavurumcu sanat yoluyla verilen estetik eğitimin öğrencilerin duyu gelişimlerine ek olarak sanatsal teknik bağlamında da estetik bir bakış açısı kazanmalarında etkili olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın nicel boyutundan elde edilen bulgular öğrencilerin, eğitimden önce sanat eserlerini estetik öğeleri dikkate alarak değerlendirirken zorlanmalarına ve beğenilerini ortaya koyamamalarına karşılık; dışavurumcu sanat yoluyla verilen eğitim sonunda sanat eserlerine yönelik beğeni düzeylerinin arttığını göstermiştir. Bu doğrultuda estetik beğeni anketinin nitel boyutundan elde edilen sonuçlar, nicel boyutundan elde edilen sonuçları desteklemektedir. Araştırmanın nicel boyutunda öğrencilerin sanat eserlerine ilişkin beğeni düzeyleri ön testte “hiçbir fikrim yok” puan aralığında iken son testte “beğendim” puan aralığına yükselmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda ise öğrenciler ön ankete göre sanat eserlerini belirgin özelliklerini dikkate alarak olumlu ya da olumsuz bir bakış açısı ile değerlendirirken son ankette ise, renk, ışık-gölge, oran-orantı, kompozisyon, denge ya da leke kullanımı gibi sanatsal terimleri dikkate alarak olumlu

bir bakış açısı ile değerlendirmişlerdir. Kirk, Skov, Hulme, Christensen ve Zeki (2009), yaşları 23 ila 29 arasında değişen 14 hasta üzerinde yaptıkları araştırmada estetik derecelendirmenin semantik bağlamla değişimini sorgulamışlardır. Bu doğrultuda deneklere % 50'si Louisiana Modern Sanatlar Müzesi'nden ödünç alınan ve diğer % 50'si araştırmacılar tarafından bir bilgisayar programı aracılığıyla üretilen 200 soyut resim gösterilmiştir. Araştırma sonuçları müze ortamındaki sanat eserlerine ilişkin estetik değerlendirmenin, bilgisayar ortamındaki sanat eserlerine göre daha yüksek ortalama estetik değere sahip olarak derecelendirildiğini göstermiştir. Bu durum estetik değerlendirmede sanat eserleri üzerinde yapılan eğitimin öğrencilerin estetik bakış açılarının gelişimine katkı sağlaması nedeniyle araştırma sonuçları ile örtüşmektedir.

Vukadinovic (2011), 33 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmasında klasik bale, çağdaş dans, flamenko ve folklor gibi sekiz farklı dans performansında estetik deneyim ve duygusal tanımlama arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonuçları, her dans türünün özelliklerinin katılımcıların duygusal tanımlamalarını etkilediğini ve estetik deneyimleri arasında farklılıklar olduğunu göstermiştir. Diğer taraftan estetik deneyimin kişinin etkilendiği herhangi bir nesne ya da obje karşısında ya da farklı duygusal tepkilere sahip olduğu durumlarda ortaya çıkabileceği vurgulanmaktadır (Polovina ve Markovic'den aktaran Vukadinovic, 2011). Dolayısıyla da kişinin estetik beğenisi hoşuna giden ya da gitmeyen nesnelere ve durumlarla alakalı olabilir (Markovic, 2010). Her iki araştırma duygusal değişimin kişinin estetik bakış açısı üzerindeki etkisine yönelik olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin içsel estetik öğelerine ilişkin olarak ön ve son ankette yaptıkları farklı değerlendirmeleri destekler niteliktedir. Öğrencilerin sanat eserlerinin vermek istediği mesajdan yola çıkarak estetiğin tanımını oluşturan güzel, çirkin, mutluluk, acı, hüznün gibi kavramların oluşturduğu duygusal yoğunluğa ilişkin kendi estetik deneyimleri doğrultusunda olumlu ya da olumsuz özdeşleşim kurarak estetik değerlendirmeler yaptıkları görülmüştür. Ancak öğrencilerin son ankette dışavurumcu sanat yoluyla verilen estetik eğitime bağlı olarak değerlendirmelerinin çeşitlendiği ve olumsuz duyguların içeriğinin estetik bir tavır ortaya koyacak seviyeye geldiği görülmüştür. Dolayısıyla da öğrenciler güzelliğin dışında acı, hüznün ya da

çirkinlik gibi kavramlarında sanatçının elinde estetik bir objeye dönüşebileceğini kavramışlardır.

Atalayer'e (1994) göre güzellik, sanatçının doğuştan gelen yeteneklerinin etkisiyle ortaya koyabileceği bir yaratma sürecinden ziyade, biçim, renk, doku, ölçü gibi tasarım öğelerinin estetik bir bütünlük içinde ifade edilebilmesi sürecidir. Bu nedenle estetiğin özünü anlamak görsel güzelliği yaratmada ön koşuldur. Yapılan araştırmada tasarım öğelerine ilişkin öğrencilerin eğitim öncesinde sanat eserlerinde kullanılan renk, biçim, doku, derinlik gibi kavramlara yönelik estetik değerlendirmelerinin olumsuz ve az sayıda teknik bilgi içerdiği görülmüştür. Ancak verilen eğitim sonrası öğrencilerin, sanatçıların eserlerinde tasarım öğelerini konuyu ya da duyguyu yansıtabilmek amacıyla estetik bir bütünlük içinde ifade ettikleri yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Bu durum dışavurumcu sanat yoluyla verilen estetik eğitimin bir sonucu olarak sanat eserlerinin öğrenciler tarafından kişiye estetik haz veren bir bakış açısıyla değerlendirildiklerini ve estetik değer eğitiminde dışavurumcu sanatsal etkinlikler yoluyla uyarlanan eğitim programının öğrencilerin estetik bakış açılarının gelişiminde etkili bir öğrenme-öğretme aracı olarak kullanılabilmesini göstermektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler geliştirilmiştir:

1. Okullarda estetik değer eğitiminin etkililiğini arttırabilmek için yapılan ders içi aktivitelere bağlı olarak, yaratıcı drama, oyunlaştırma, sanat eleştirisi, öykü yazma ya da müzik gibi etkinliklerin uygulamalı çalışmalarla bütünleştirilerek kullanılması önerilmektedir.
2. Öğrencilerin doğa ve sanat güzelliği arasındaki estetik ayrımı yapabilmeleri amacıyla atölye ya da sınıf ortamından çıkarak, doğa ile ya da çevredeki doğal güzelliklerle doğrudan etkileşime girip estetik haz duyabilecekleri ortamlarda çalışmalarını yürütmeleri sağlanmalıdır.
3. Sanatsal güzelliğin estetik ifadesinde görsel kaynak olarak müzelerin öğrenmede kalıcılığı arttıran sanat eserleri ile öğrenme ortamı olarak okullara entegre edilmesi ve estetik değer eğitiminde etkin bir şekilde kullanılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Arslan, G. (2015). Ergenlerde psikolojik sağlamlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 73-82.
- Arıcı, A. F. (2016). Estetik Değer Oluşturmada Masalların Rolü: Türk Masalları Örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1017-1035.
- Artut, K. (2007). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
- Atalayer, F. (1994). *Temel sanat öğeleri*. Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Balcı, F. A. ve Yanpar Yelken, T. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Değer Eğitimi Uygulamaları Konusunda Öğretmen Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 195-213.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Boydaş, N. (2004). *Sanat eleştirisine giriş*. Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cannon A. (2005). Children's aesthetic understanding: developing interpretations of photography, 14.01.2018 tarihinde <https://ed.psu.edu/pds/teacher-inquiry/2005/cannona2005.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2015). Karma yöntem araştırmaları, tasarımı ve yürütülmesi. (Çev. Dede, Y. ve Demir, S. B.). (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cupchik, G. C., & Gignac, A. (2007). Finding meaning and expressing emotion in response to artworks. *Visual Arts Research*, 33, 56-71.
- Çelikkaya, T. ve Filoğlu, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değere ve değer eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1541-1556.
- Erdem, P. (2010). *3-7 Yaş çocuklarının estetik algularının gelişimi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gömlüksiz, M.N. ve Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 95-134.

- Gültekin, T. (2011). Sanat eğitiminde estetik değerlerin gelişimi sürecinde çocuk ve iletişim. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 24, 1-14.
- International Expressive Arts Therapy Association. (2013). Who we are. *What are the expressive arts?* 13.01.2018 tarihinde <https://www.ieata.org/who-we-are> adresinden erişilmiştir.
- Kant, I. (1911). The critique of judgement. (Çev. Meredith, J. C.). 21.01.2018 tarihinde <http://www.davidbardschwarz.com/pdf/kant.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kennedy, S. M. (2015). *Expressionist art and drama before, during, and after the weimar republic*. (Master's Thesis), Portland State University.
- Kent, A. (2008). Art Therapy and spirituality in the treatment of an adolescent female who experienced sexual assault. 13.01.2018 tarihinde https://etd.ohiolink.edu/rws_etd/document/get/urs1210530808/inline adresinden erişilmiştir.
- Kirk, U., Skov, M., Hulme, O., Christensen, M. S. & Zeki, S. (2009). Modulation of aesthetic value by semantic context: An fMRI study. *NeuroImage*, 44, 1125–1132.
- Knill, P., Barba, H., & Fuchs, M. (2004). *Minstrels of soul: Intermodal expressive therapy*. Canada: EGS Press.
- Leder, H. & Belke, B. (2004). A model of aesthetic appreciation and aesthetic judgments. *British Journal of Psychology*, 95, 489-508.
- Malchiodi, C. (2005). *Expressive therapies*. New York, NY: Guilford.
- Malchiodi, C. (2007). *The art therapy sourcebook*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Markovic, S. 2010. Aesthetic experience and the emotional content of paintings. *Psihologija*, 43(1), 47-64.
- Markovic, S. (2012). Components of aesthetic experience: aesthetic fascination, aesthetic appraisal, and aesthetic emotion. *i-Perception*, 3, 1-17.
- Michael, J. A. (1983). *Art and adolescence, teaching art at the secondary level*. New York: Teachers College
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expveed sourcebook*. (2nd Edition). California: SAGE Publications.
- Öztürk, D. ve Dilmaç, O. (2016). Görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Bayburt Education Faculty*, 11(1), 224-237.

- Parsons, M. J. (Ed.).(1994). Can children do aesthetics? a developmental account, In R. Moore (Ed.), *Aesthetics for Young People*(p. 33-45). Amerika:University of Illinois Press.
- Pekdoğan, S. ve Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 59-72.
- Rashid, K. & Worrell, F. C. (2015). Aesthetic development in male students in Iran. *International Journal for Innovation Education and Research*, 3(7), 37-46.
- Richard, L. (2005). Ekspresyonizm sanat ansiklopedisi. (Çev. B. Marda, S. Gürsoy ve İ. Usmanbaş). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Seçer, İ. (2013). *SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi, Analiz ve raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sevim, O., Hisarcıklılar, E. ve Feyzioğlu, N. (2012). Bir estetik duyuş analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 41-57.
- Stamatopoulou, D., Cupchik, G., Amemiya, T., Hilscher, M. & Miyahara, T. (2016). A background layer in aesthetic experience: Cross-cultural affective symbolism. *Japanese Psychological Research*, 58(3), 233-247.
- Temur, Ö. D. ve Yuvacı, Z. (2014). Okul öncesi değer eğitimi uygulayan okullardan seçilen değerlerin ve etkinliklerin güncellenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 122-149.
- Tuncalp, S. (2013). *Dışavurumculuğun İlköğretim I. Kademe Sürecinde Yeri ve Önemi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uzun, M. ve Köse A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.
- Uzunkol, E. ve Yel, S. (2016). Hayat bilgisi dersinde uygulanan değer eğitimi programının özsaygı, sosyal problem çözme becerisi ve empati üzerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 41(183), 267-292.
- Vessel, E.A., Starr, G.G. & Rubin, N. (2013). Art reaches within: Aesthetic Experience, the self and the default mode network. *Frontiers in Neuroscience*, 7, 1-9.
- Vukadinovic, M. (2011). Aesthetic experience and emotional identification in the performances of different types of artistic dance. 10.02.2018 tarihinde <https://www.um.es/vmca/proceedings/docs/36.Maja-Vukadinovic.pdf> adresinden erişilmiştir.

- Wolcott, A. (1990). Aesthetic experience: Is it viable in contemporary education?. *Marilyn Zurmuehlin Working Papers in Art Education*, 8, 97-103.
- Yılmaz, M. (2010). Sanat eğitiminde motivasyon, sanat eğitiminde kopya ve taklit, görsel sanatlarda teknik ve yöntemler. Artut, K. (Ed.), *Güzel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*(s. 193-298) içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yükrük, S. ve Akarsu, S. (2017). Ortaokul (5-8) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler bakımından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(3), 1171-1186.

SUMMARY

The aim of the research is to develop the aesthetic value judgments of the 7th grade students through expressive art. In this direction, expressionist artistic activities were developed using different sources such as dramatization, art criticism, music, story writing and painting studies and they were used. In order to teach the students the emotional dimension of aesthetic value education and to teach what beauty is in the art, students made art criticism by taking into consideration the depicted story about the content of the work on the "scream" work of the famous artist Edvard Munch, who is representative of the expressionist movement.

The research was conducted by means of convergent parallel design, which is a type of mixed method research designs. The sample of the research is composed of 20 secondary school 7th grade students studying in Rize city and counties. The study group was determined taking into account the characteristics of the individuals in the third stage which are expressed by the answers given by the individuals to the various paintings, which is one of the five successive stages and expressed as expressionism. The aesthetic appreciation questionnaire developed by Sevim, Hisarcıklılar and Feyzioğlu (2012) was revised with expressionist works of art and applied as pre-test and post-test. In the quantitative dimension of the aesthetic appreciation questionnaire, the students evaluated their level of appreciation about works of art from 1 to 5, with "I never like (1), I don't like (2), I have no idea (3), I like (4), I like very much (5)". In the qualitative dimension of the aesthetic appreciation questionnaire, students evaluated art works from an aesthetic point of view. In the analysis of the quantitative data, ttest was used because the data showed normal distribution. In the course of the analysis of qualitative data, students' aesthetic evaluations were analyzed according to the three-stage model of Miles and Huberman (1994), with (1) reducing data, (2) visualizing data, and (3) achieving and confirming results. The codes obtained from the qualitative data were collected in four categories as "internal aesthetic items", "external aesthetic items", "aesthetic expression items" and "expression technique items", taking into consideration similar relationships between them. Female students in the study group were coded as K1 ... K10 and male students E1 ... E10, and the answers given in the pre-questionnaire and the end-questionnaire were interpreted in clear terms under the relevant categories.

The results of the research showed that although students were difficult to assess the art works in the pre-test considering the aesthetic items, the level of appreciation of the art works in the post-test increased. In this respect, the results obtained from the qualitative dimension of the aesthetic appreciation questionnaire support the results obtained from the quantitative dimension. In the quantitative dimension of the research, the level of appreciation of the students about the art works increased in the post-test while there was no idea in the pre-test. In the qualitative aspect of the research, the students evaluate the works of art in the pre-test from a positive and negative point of view, taking into account distinctive features of works of art, while students evaluate the works of art in the post-test from a positive point of view considering the artistic concepts such as color, light-shadow, ratio and proportion, and composition.

The results of the research show that artworks are evaluated from an aesthetic point of view by the students as a result of aesthetic education given through expressionist art. Moreover, the education program adapted through expressionist artistic activities in aesthetic value education can be used as an effective learning-teaching tool in the development of the students' aesthetic aspects. It is thought that the educators working with children need to organize in-class activities associated with different expressive artistic methods and techniques in order to develop the aesthetic value judgment in children.